

RAMÓN CABANILLAS ENRÍQUEZ

ELADIO RODRÍGUEZ GONZÁLEZ

A SAUDADE NOS

POETAS GALLEGOS

A CRUÑA

TIP. "EL NOROESTE,"

ANO 1920

A SAUDADE
NOS
POETAS GALLEGOS

A Cruña: Tip, EL NOROESTE. Ano 1920

A SAUDADE NOS POETAS GALLEGOS

DISCURSO LIDO POR

RAMÓN CABANILLAS

O DÍA 31 DE AGOSTO DO ANO 1920, EN QUE
SE CELEBROU NO BALNEARIO DE MONDARIZ O SEU
RECIBIMENTO NA

REAL ACADEMIA GALLEGA

E CONTESTACIÓN DE

ELADIO RODRÍGUEZ GONZÁLEZ

SEGREDARIO DA ACADEMIA

DISCURSO
DE
RAMÓN CABANILLAS

Señores Académicos:

Somentes El Señor, que sabe como
ê de cativa e pedruguenta a miña hor-
ta secana, está ô tanto do meu suar a
fío no medio das uces bravas e dos
carrascos rateños, arredando fentos
e toxos, en precuro d-unha rosa [ve-
laíña que ela fosel co-a que presentar-
me diante de vós a cumprir a miña
oferta, a faguer o pago, obriga de de-
reito e devoción do costume, d-este
foro espiritual no que somos rendeiros
cantos vemos honrada a nosa probeza
por mercede da vosa cortesía fidalga
e da vosa bondade acariñadora, c-o
agasallo prestixioso d-un asento ô lu-

me no fogar esgrevio onde se ergue, sempre acesa e alumeante, a fogueira sagra do máis enxebre amor â Terra, o amor que limpa e vela os grroriosos saiales remendados dos inmortaes pelegrinos do noso Ideial e as batidas armaduras, que os séculos cubriron de poeira, dos seus nobres e valentes cabaleiros, o amor que se axoenlla diante das pedras de santidade que nos cumes e nos vales, nos mosteiros e nos pazos, nas ermidas sinxelas e nas solenes cathedraes, cantan o esforzo de unha raza, o amor que abrilanta e pule n-un traballo escuro e silenzoso, mal agradecido cando non dado a esquecemento, os decires mainos, os beirros pregantes e bruadores, as verbes milagreiras da nosa Fala, d-esta Fala voadora que sabe como ningunha das inquedades segredas, das tristuras fendas, dos amores mimosos e saloucantes, das divinas saudades vagorosas...

Caviloso e sin acougo, que enriba de trafegos obrigados traguíanme as horas súpetos dores neboentos, desmaiaba na cubiza e no rebusco cando unha alma compasiva, irmán n-estas arelas de retrauto e renacencia que fixeron niño nos peitos xenerosos da mocidade da patria, puxo na miña man «Os poetas lusiadas», de Teixeira de Pascoaes; páxinas novas ás que agardan días de eternidade, libro tocado da gracia e frorecido, como unha roseira de milagre, en rosas de todo tempo.

Abreuse o meu corazón a un sentimento docísimo e lumioso, e namorado do seu feitizo esgallei, pecador, unha ponliña da roseira. Pranteina na hortiña probe das uces e dos toxos, caíron sóbor d-ela as raiolas douradas do Pasado, bicárona os ventíños leviáns do Porvir, regueina co-as augas cristiñas do noso lirismo orballado de bágoas, e na ponla callou un

pensamento, rosiña de cores pálidos e recendo velafño ¡tal o xardineiro! que vén a decirvos, homildosa, cómo é de fonda no sentimento e de antiga no blasón a saudade nos poetas gallegos.

* * *

Fror de lembranza, ô abrirese diante de vós, tén de deixar caír a máis arumada das súas follas, en oferta sagra de admiración, â memoria benamada de Don Xosé Salgado Rodríguez, o gallego escrarecido que chamado alá arriba, a máis outo asento no rueiro olímpico dos nosos inmortaes, deixou valeiro n-este nobre Istituto o que a vosa mercede me donou. Poeta de saudade, prisioneiro da sinxela meiguice d-aquel currunchiño do noso chan, que bican as auguas faladoras do Ulla saloucante e do Umia ridor, no fío de pelras que teceu co-as súas rimas loce a primeira, con soave e docísima cra-

ridade, aquela en que encerrou todo o sereo encanto da cibdade de Arousa e da ría de ensono na que se espella; e antre o feixe frorido dos seus traballos de fina labra, que se agachan nas follas amarelas dos antigos xornales, terán vida louzana os artigos evocadores en que arrincou do esquecemento a groriosa e vella historia dos mosteiros de Cines, de Carboeiro e de Moraime, honor e gala dos fillos de San Benito nas terras prelaciaes de Santiago. Bendizoado antre os bos e xenerosos, ô percorrer dos tempos, na idade de frorecimento que se aveciña, o libro recollerá, cubríndoa de loureiros, a súa labor de enxebreza e namoramento da terra en que naceu.

Reconocimento e sinal de máis outa loubanza que a patria lle debe, quede eiquí esta follíña de recordación saudosa.

Cando a branca pombiña do noso Sant Graal, mensaxeira da Espranza divina, baixa do ceo luminoso a renovar o Misterio, chega tamén arelante e cubizosa de apagar na terra,—onde deita en silencio a fonte da Lembranza,—a súa sede eterna de renacencia e creación. Este é o significado místico e milagreiro da Saudade.

Voando máis pol-o baixo, a Saudade é a forza creada, en remanso, do Recordo e a forza creadora e puxante da Espranza, superadas no tempo; o Pasado e o Porvir, a Evocación e o Deseio, irmandados n-unha fervenza relixiosa, camiñando pol-as ribeiras do Misterio en precurso d-un máis alá de arelas do corazón e da intelixencia. Cubiza do lonxe, presentimento do que está para chegar, arela d-un ben perdido, lembranza d-unha luz que nos fireu na vaguedade d-un soño, desasosego de encadeado, inque-

dade do que loita por abrir as añas para camiñar pol-o azul, a saudade é o sentimento consustancial co-a nosa alma gallega e o molde que dou forma ô noso lirismo.

Añón e Rosalía chamáronlle *soidade*, a modo dos cancioneiros e d-El Rei Don Diniz de Portugal, Pondal dixo *suidade*, e Lamas, que nomeou un dos seus libros «Saudades Gallegas», falou tamén de *soedade*, anque sin dúbida no significado de saudade:

¡Ay, qué martirios soffro na terra!
¡Ay, qué soedades tan fondas teño!

O enraizamento da palabra é fondo.
O do sentimento está na freba das
almas e dos corazóns.

*
* *

Anque a saudade pelegrina por todol-os camiños do Arte, e a Música é

sempre saudade esgrevia, o máis outo cume de espresión e de nobreza adiquíreo na Poesía. A alborada, hino de adoración a El Señor na súa gloria, o mesmo que a cantiga da calandria voando en circos cara o ceo, envolvente na dourada craridade dos raios de sol nacente, é a Saudade-Lembranza saíndo o encontro da Divinidade, e o alalá, tristura de amor de amar, pregado á bocanoite, namentras voa no vento que se dorme o tanguido solene e vagoroso das campaiñas que chaman á oración, o mesmo que o reiseñor namorado praguendo seus queixumes o luar, antre o recendo do laranxeiro frorecido, é a Saudade-Espranza abranguindo n-unha aperta de amor o Recordo que a enxendra; mais, a Poesía, por riba de todo eso, é a ollada misteriosa con que a alma ve e sinte a Beleza do íntimo, a do fondo segredo das cousas, e a voz mila-

greira que di o noso sentimento diante de Dios.

Pol-o que fai â nosa poesía, ê de tal maneira e en tal medida filla da Saudade, que ben se pode xurar que si a alma gallega non estivera tecida c-os seus fios, Galicia non tería poetas. O noso lirismo vive na verba saudade como n-unha boliña de cristal, prisioneiro de encantamento.

A súa executoria arrinca de vello. Viva e latexante, acesa e arumada, barbullada xa nos beizos bicadores dos nosos docísimos troveiros medioevaes e amóstrase, logo, crara e lindamente dibuxada, dende os comenzos d-este consolador rexurdimento dos nosos días, nos poetas xuzgados como precursores.

Tan noso ê este lirismo, que os que

nos miran de lonxe, sin decatarse da virtude segreda d-esta saudade vago-rosa, escada das nosas arelas e cabezal dos nosos soños, fai tempo que andan perguntando si a gaita gallega rí ou chora. Somentes a ollada serea de don Miguel de Unamuno axexou un instante, ô través do velo sagro que cobre o noso altar: foi él o que dixo que dos mesmos verdores da nosa campía, ridente e garimosa cando se mira de pasada, surde, n-un són acompasado, unha queixa resñada e mimosa, porque estas terras do poniente da Europa, estas terras de Irlanda, de Bretaña e Galicia, onde viven os pobos célticos, con gaita ou sin ela, estanse sempre queixando, c-os ollos cravados no mar, onde parece que se lles perdeu algo, algo que él sospeita que ê a Atlántida afundida no misterio das auguas. Escoitade o docísimo sentimento, as verbas elexíacas que

lle arinca a contemplación, saudosa diante da Saudade, das nosas rías: «Ese mar, que alí se agacha, antre os brazos verdecentes da terra ¿non é que procura n-eles un ben lonxano que chora perdido ou o maino esquecemento dos seus dores tormentosos? Alí, a carón da súa dona eterna, dorme e soña. E poida que arele tornar a ser río, río homilde, recollido e remansado; poida que soñe c-os seus días de neno. ¡Quén sabe! Tal poidera ser que aquela meiga ría de Arousa esteia soñando c-o Ulla que lle rinde as súas auguas, c-o probe Sar que cantou a probe Rosalía. Todo elo non é máis que unha sede; a sede que tén o mar das doces auguas dos ríos que baixan dos cumes, aquela sede devoradora, nunca apagada, que Rosalía sufriu...» Velahí o desexo do retorno á idade primeira: ¡O mar quere ser río...! Velahí a esperanza insatisfeita:

¡A sede eterna das auguas doces...!
Forza invencible do Recordo e divi-
nas arelas da Espranza divina, que
xa que Dios é a nosa eterna Espran-
za, tocada tén de estar de divina vir-
tude a súa filla máis nobre, a divina
Saudade!

Reparemos na súa sagra labor. A
Lembranza, esto é, o tempo espindo
os feitos da materia apodrecida, lim-
pándoos do lixo terreal para arrin-
carlles a barrenta figuranza e trocalos
en visión resplandecente, en Beleza
radiante. E a Espranza vestíndoos de
azul estrelecido, erguéndoos no espa-
zo, cubríndoos de Infinito e de Eter-
nidade.

De Teixeira de Pascoaes son estas
verbas xustas e nobres: «O Portugal
de Camões, a Galiza de Rosalía, a

Catalunha de Maragall são os Reinos da Saudade». Con Teixeira, Unamuno; antre os nosos, Viqueira e Risco; cantos afondaron na nosa alma, téñeno por certo.

Mintan o que queiran os ollos enganadores, o corazón dinos ôs gallegos que o Miño non é un río que sopara sinón unha ponte de amor que abraza e que axunta, mais é do caso sinalar unha levián diferenza que se atopa antre a saudade portuguesa e a saudade gallega. A saudade da outra banda do río é mesianista. A arela de rexurdimento e redención de Portugal voa ô longo das ribeiras da patria en axexo da volta do Encuberto. O Deseio encarnou: Don Sebastián, na frase velida de Teixeira, é o *corpo heroico* da Saudade. A nosa, por riba de todo, é Saudade da Terra, Saudade do fogar, da campía verdecente, do ceo neboento, do curuto hirto, da

choiva miudiña, da campana da aldeia, das oliveiras escuras, da vella parede ensilveirada, do recuncho sombrizo da carballeira, da lúa que se pôn detrás do pinal... ¡saudade da lareira e do agro, saudade bendita que temos de pedir a Dios que nol-a conserve e acrecente deica ô fin das edades!

Foi por esto, e porque a Saudade camiña de costas e vai para diante mirando para atrás, pol-o que poído decir Castelao, con fondo acerto, que os gallegos témol-a luz da Espranza enriba do pazo ou da chouza en que fomos nados.

Vén de tan fondo esta nosa saudade da Terra que ô deixar os eidos nativos, ô alonxarnos mundo adiante, a Lembranza esvaída e a Espranza sedenta, desxugadas, feridas de mal sin consolo, sin toparse, magoan o corpo que cai murcho e frebento,

com-unha rosa da rexión das neves,
trasposta na terra ardente dos países
de sol bravo. Entón surde a Morriña,
que é a mesma Saudade fisicamente
doorosa:

Lonxe da terraña,
Lonxe do meu lar,
¡Qué morriña teño!
¡Qué angustias me dan!

Angustia, anguria de morte, dor tan
sin sosego, que o poeta quere verse
no seu chan, baixo o seu ceo, ¡anque
deitado en ortigas!

* * *

Parexa co-esta saudade do Ermo,
érguese, forte e solene, a saudade da
Raza. A alma gallega, afundida na
Lembranza do tempo vello, tornando ô
frescor das mañáns primaveraes da
risoña mocidade, veu nacer, antre as
brétemas do pasado, a Espranza, co-
mo ningunha ben querida, de recon-

querir o amor da nai Natureza, leda na súa homildade, deitándose no seu berce, fitando ô sol con ollos de meniño, n-unha vida sin cadeas. Non de outro xeito os fillos de Adán, ô lembrarnos do Paraíso perdido, abrimos o corazón ô deseio d-un Paraíso futuro, que os crentes ollamos no ceo e os espidos de fe coidan alcontrar na Utopía.

Esta saudade da Raza ditou aquela estrofa de amor fraterno:

â nobre Lusitania
os brazos tende amigos...

A saudade da Raza e a saudade da Terra, entrenzadas, pol-a soia virtude do xuntoiro, pol-a trave das súas arelas, pol-o casamento dos seus soños, enxendran a saudade da Patria, que val o mesmo que saudade de redención. Vén de eiquí que ô recordo do noso pasado céltico, libre e sinxelo no seo da natureza mimosa, máis que-

rido por máis lonxano, arelemos con
alma e vida a libertade da nosa Terra.

*
* *
*

Na vagorosa brétema das evocacións
pondalianas, nos sons maxestosos e
proféticos da súa arpa bárdica, for-
xada nos tempos lonxanos en que
platicaban en rueiro os homes e os
dioses, a saudade tén a inquietude e
o devagar aventureiro que nos deixa-
ron en herdo sagro os nosos loiros
abós prehistóricos.

Mais a aqueles que punza
A fatal lei do canto,
Cal todo o que no mundo
Anda peleginando.

Non intentés detel-os vagabundos
Que son aves de paso!

Esas aves que lle dan envexa, esas
aves que, cubizosas do lonxe,

...van en ringleira
gritando e voando,

en demanda das illas Sisargas
seu noto reparo.

Vede con qué fonda piedade crava a
súa ollada serea e vagorosa no desterrado sin fortuna que vai pol-o mundo en precuro de amparo, n-ese probe mendicante que atopamos âs veces xa na vereda reial runxada do sol, xa no fondo sombrizo da corredeira, n-ese pelegrino misterioso que estivo en Xerusalém e en Santiago, que conece todol-os camiños e durmeu en todol-os palleiros, e que sabe eses exempros arrepiantes de malos pecados de luxuria e de sacrilexi o que somentes lle ê dado perdoar ô Padre Santo de Roma. Diante d-eles, a súa voz antiga tèn unha dozura impoñente:

¡Parece un pino leixado do vento!

¡Parece botado do mar de Niñóns!

Visión e forza, aguia e lión, lendo craramente no porvir, a súa poesía ê forte e sereamente profética, chea de fe nos outos destinos da Raza:

A luz virá para a caduca Iberia
dos fillos de Breogán!

E a doce Estramil das terras bergantiñáns, deixa ouhir o xurdio canto loitador:

¡Levántate, apréstate,
oh, Celtia xentil!
¡O tempo é chegado
do arco brandir!

*
* * *

Esta vaguedade enfeitizadora, este voar no azul, este ir e vir ô longo da Eternidade, tén carne e hoso en Lamas Carvajal. A nova Galicia, loitadora pol-a súa libertade, vibra n-él forte, rexa e varil. O canto ô Pico-Sagro remata co-esta estrofa valente:

Monte sagro inmortal, o máis erguido
de todos cantos tén a nosa terra,
denantes que este pobo sea vencido
volverás a escoitar cantos de guerra!

N-un fermoso soneto, a arela de libertade surde tráxica. Quere a Galicia ceibe,

¡Que mellor é morrer que confundida
Vivir co-a que é pra ti como extranxeira!

No que se laia da morte do Mariscal
Pero Pardo, érguese co-a man pe-
chada:

A sangue do infeliz Pardo de Cela
Crama venganza a Dios pol-a inxusticia,
¡O que a fixo verter tén que bebela...!

* * *

Curros é unha corda aparte na nosa
lira. Loita por cantar o Porvir ente-
rrando o Pasado; mais, non pode.

A Saudade manda en nós. Temos
de camiñar diante d-ela como as nu-
bes levadas pol-os ventos. Temos de
ir empurrados do amor invencible c-o
que nos domea. É unha lumia miste-
riosa, de encantamento: nin atados,
como Ulises, poderíamos negarlle a
obediencia.

Vede ô namorado troveiro da «Vir-
xe do Cristal», magoado de lembranza
saudosa.

¿Porqué cando profético levanto
ô porvir os meus ollos tristemente,
fíreme o seu remordimento xordo
e dos pasados tempos me recordo?

Él mesmo, leial ô sentimento que
chama âs portas do seu corazón, da-
nos axiña a máis nobre das respostas:

Medoña queixa espállase no vento
por cibdades e vilas â redonda,
que inda zoa con tanto sentimento
como na praia cando toupa a onda.
Ese triste queixido, ese lamento
d-alguén vos sai que sofre pena fonda...
¡É o pasado que morre! A lira daime
e si canto ese morto perdonaime.

Mais ese triste queixido, ese lamen-
to, non é o pasado que morre, non. É
él tamén quen o confesa máis adiante,
tocado da variña milagreira da divina
Saudade:

Eu d-un tesouro sei que está olvidado
e pra sacalo â luz a terra furo
.....
s-o tempo é sempre o mesmo y-agarrado
vai o presente ô que pasou, seguro...

É vên, de camiño, o reconecimiento

por enteiro da forza creadora da saudade da Terra, do poderío do chan nativo e do seu influxo no moldeamento das almas. N-aquel seu docísimo canto ás belezas da Cruña, relixioso e levantado com-unha profesión de fe, dempóis de decir que non foi na lira de Tirteo sinón sóbor das ondas rizas do Orzán onde deprendeou a estrofa xurdia e fera da libertade e que os pedrouchos das súas illas lle donaron alma ardente e de firmeza, abre o seu peito saudoso e, arrincada do mesmo corazón, pranta esta rosa de cariño e santidade no xardín da cibdade amada:

¡Tí fuches quen me falaches
de estrana maneira mística,
d-este santo amor da patria
que se sente e non se esprica!

A alma gallega do noso Curros vivirá
para sempre n-esas catro liñas. A Terra
falándolle do amor â Patria de

estranha maneira mística. ¡D-esa estrana maneira mística que é a maneira enxebre a milagrosa da Saudade!

* * *

E chego a un punto no que se me encolle o corazón e o pensamento esváiseme, afundido na grandeza, na inmensidade d-un nome.

Para voar astra Rosalía é mester conecel-os camiños do ceo.

Dempóis de catrocentos anos de silencio e de recollimento interior, a alma de Galicia, saudosa de amosstrar toda a beleza que garda, encarnou n-Ela.

Cando o porvir envolva en néboas os nosos tempos, e as cousas e os nomes se esborrallen na lonxanía, as novas xentes daranse a cavilar que a súa obra, chea de eternidade, é o traballo escollido de centos de corazóns ardendo diante do mesmo altar.

O día que a Morte, pousando a gañaña, leu «Follas Novas», soupo de dores que non vira e reparou en que, un por un, lle contaran os hosos.

«Follas Novas» é o poema da Saudade. Con todo, non é un libro pra ler; é un libro para rezar, porque Rosalía esquirbeu máis para que Dios a oíra que para que a escoitaran os homes.

Todol-os padecimentos de amor verteron n-él unha pingota de sangue, e alí están, roxas e acesas, como n-un cáliz que gardase o corazón latexante da nosa Terra.

A Saudade, a divina Saudade, foi a que forxou aquel cravo de ouro, de ferro ou de amor, que ô ferir o seu corazón fíxoo frorecer n-aquela rosa mística eternamente louzana:

Mais ve que o meu corazón
é unha rosa de cen follas
y-ê cada folla unha pena
que vive apegada n-outra.
Quitás unha, quitás duas,

penas me quedan de abonda;
hoxe dez, mañán corenta,
desfolla que te desfolla...

¡O corazón me arrincarás
desque as arrincarás todas!

A Saudade levouna no seu colo,
tan alto, tan alto, que xa non ve terra;

Xa nin rencor nin desprezo,
xa nin temor de mudanzas;
tan sô unha sede... unha sede
d-un non sei qué, que me mata.

A Vida e a Morte abrázanse n-Ela,
suspensas dealcontrarse pechadas no
mesmo camarín.

Mortos e vivos, en xuntanza saudosa,
alentamos n-unha tranquiá e doce
irmandade. O cimiterio, que xa non é
ausencia, tén a quentura do fogar e
n-él xogan os neníños, cantan os pa-
xaros e practican os canónegos vellos,
sentados ô sol. A terra ridente trun-
fou da Vida e da Morte. A Saudade
levantou os marcos de todol-os lin-
deiros e, ô seu bico amoroso, as al-
mas reencarnaron:

De Galicia os cimiterios
c-os seus alcipreses altos,
c-os seus olivos escuros
y-os seus homildes osarios,
todos de frores cubertos,
frescos com-os nosos campos,
.....
cheos d-un grandē sosego
parês que nos dñ: ¡Durmamos!
Dos vivos, amigos sodes,
mortos que ali tês descanso.
Visitanvos cada día,
falan con vosco rezando,
.....
e ¡astra mañán! se despiden
de vós, para o seu traballo.

Non seguirei. Leia quen poida. Leia
e rece c-os beizos pechados, deixando
que o corazón entrence, c-os raios de
luz sin conto que dormen en cada rima,
a escada do seu camiño de Eterni-
dade.

Diante de Rosalía voan as subrimas
palabras do cántico divino: «Ecce enim
ex hoc beatam me dicent omnes gene-
rationes...»

No ceo e na terra, libres ou esca-

vizados, para sempre, para sempre,
Rosalía é o *corpo-santo* da Saudade
Gallega.

Finadas estas páxinas homildes, réstame pôr testimonio, obedecendo mandados do corazón, da miña gratitude ós nobres compañeiros que, alzándome en máis do que eu son, foron servidos de faguerme a honra e a gracia d-un asento á súa veira, e, co-eles, ós fidalgos señores d-esta Casa gallega de Mondaríz que hoxe nos acollen co-a xentileza e o amor que un morto esgrevio lles deixou en herdo espiritual.

Un soio laio queda no meu peito, fillo do dor da ausencia do Mestre grorioso, do que n-este Istituto é cabeza visibre e alma dirixente. Cheguen astra él, co-a miña respetosa reve-

rencia e fonda devoción, en homenaxe de xusticia, estas palabras alleas, pol-a súa pruma lembradas n-unha páxina inmortal: «Fillo de Galicia, endo a súa obra deprendín que tiña lunha Patria».

CONTESTACIÓN
DE
ELADIO RODRÍGUEZ GONZÁLEZ

Quixo a miña boa sorte y-a vosa mala fortuna que fose a miña homilde probeza intelectual unha vez máis agasallada e favorecida co esta grande e ennobrecedora mercede de apadriñar á un novo compañeiro que inda deantes de entrar na nosa Academia, onde está de cote alcesa a labarada dos santos amores á canto é noso, tiña xa andado o estreito e longo camiño da inmortalidade, como alma privilexada y-escollida que alá *No Desterro*, nas alonxadas praias da emigración, sintíuse bicada pol-os beizos ardentes e fecundos da meiga Poesía gallega, d'esa aloumiñeira deidá que é espresión de todol-os sentimen-

tos fondos, arca santa de total-as re-
lembanzas íntimas, espello craro e re-
locente de todol-os escuros heroísmos
da raza, fonte gurgulleira da que ma-
nan a cachóns, en escumante ferve-
doiro, todol-os recordos vellos que
levamos na yalma, eternamente ape-
gada â Terra-Nai, forno onde se ama-
san e se cocen total-as nosas ledicias
e total-as nosas tristuras, e hucha re-
cendente da que saen, coma d'un sa-
grario, total-as nosas morriñas e to-
dal-as nosas saudades.

*
* *

Non é mester abril-as portas pra
que o fillo lexítimo das galicianas mu-
sas veña sentarse á carón de nós, e
entre á faguernos compañía, pra ser
un dos primeiros na relixiosa práutica
d'este culto cuáseque eucarístico â
total-as cousas que, por ser nosas,

sonnos tan queridas e mirámolas con tanto agarimo.

Ramón Cabanillas tén abertas de par en par total-as portas que dan paso ôs tempos dos gallegos enxebriños. Ténas por dereito propio, por méritos d'abondo, por razón mesma dos seus mesmos títulos e das suas obras engaioleiras. Alí onde atope adouración sinceira o santo nome d'esta Terra Santa; onde haxa un altar enteiramente consagrado âs virtudes da nosa raza, y-â Fe nos nosos destinos futuros, alí será Cabanillas un dos máis escolleitos, dos máis outos oficiantes.

Si él vivira nos vellos tempos pasados, quizáis fose un d'aqueles druidas que eran mestres e señores, que coñecían o fondo do descoñecido e vivían no máis escuro e enmarañado das zoantes carballeiras. Veríamolo entonces envolto na branca túneca, adi-

cado ôs seus ritos misteriosos, coa fouce d'ouro ô pe da follosa aciñeira, afaneado en descubrir as sorpresas da Natureza y-os segredos do Porvir, e teríamolo pol-o bardo cantor dos célticos feitíos. Porque él sabe de *fouces esquencidas*, e de *sonos dourados*, e oi *no escuro* o que rosma *a sombra do pinal* barulleiro, coma un rezo litúrxico de redentoras arelas pátreas, e entende o que falan entre sí as *tardes de vento* y-*as noites de choiva*, e n'esa hora espirtoal do *serán*, cando entre lusco e fusco anda pol-os eidos, caladiñamente, quediñamente, mainiñamente, a silandeira vós do asosego arrulando o sono dos agros, él vai *camiño adiante*, corredoira abaixo, costeira arriba, amodiño, amodiño, co seu *carríño cantareiro*, contemprando a engadante meiguería dos *paisaxes*, vendo cómo as *follas soltas* teñen tamén as suas íntimas traxedias nos

días d'outono, doéndose da «tristeza dos arbres sin paxaros nin follaxe», ouvindo os salaios das *pombas feridas*, e cantando as *cancións* que inzan os nosos vales de saudosos alalaas, e enchen as nosas aldeas de galeadoras muíñeiras, e desfanse esmorecentes pol-os nosos campos en arrechoucheira eacaloumiñante poesía.

Nos tempos d'hoxe, vividos tan á presa e tan axiña, que as horas parecen anos y-os días asomellan séculos, xa non hai druidas. Os castros, as medorras, as mámoas, os dólmenes y-as pedras abanantes, soio son agora curiosidades prehistóricas pra investigación arqueolóxicas, que nos quedan coma recordos de relixións mortas e de esquencidos ritos funerarios, mais sírvennos pra xustificar a nosa ilustre proxenie y-os nosos títulos seculares de raza, d'esta raza sana e varil, dura pr'os traballos, terne nas

virtudes, sofrida e valente coma poucas, forte e leial coma ningunha.

Certo que xa non se escoita a voz do Brenn congregando ôs seus vassallos, nin se ven nas cumes dos montes as lumeradas de alarma que prenden en toda a comarca a sinal d'un próximo perigo e piden unha súpeta xuntanza pr'a propia defensa; pero en troques de todo eso temos os novos apóstolos das nosas novas Cruzadas; e como heraldo sagrado e glorioso que anuncia o cumprimento das «vellas profecías», tanto tempo agardadas, temos iste gran poeta que é carne palpexante de poesía viva y-é corazón acendido en amor â Terra, pra espreguizal-as nosas concencias morriñentas y-espertal-os nosos entusiasmos adormiñados.

Herdeiro por liña dereita d'aquela santa gallega, d'aquela rula milagreira dos *Cantares* e das *Follas novas*,

que morreu en olor d' inmortalidade e inda vén dende a gloria acariñar-nos e enmeigarnos á todos cos seus versos-oracións, anacos de feitizo e de encantamento, o noso poeta tén as nobres e xostregantes indinacións de Curros Enríquez diante *Da Terra asoballada*; e pôn nas suas estrofas barudas os ossiánicos acentos de Pondal, «o da lira celta d'ouro e ferro»; e vai guiado pol-a estrela do Ideal que Alfredo Brañas encolgou no ceo das nosas cobizas, coma un novo Camiño de Santiago; e leva consigo a lostregueante e lumiosa inspiración de Alberto García Ferreiro; e lembra as grandezas do mestre Añón; e concede coma Xan Manoel Pintos do noso doce linguaxe tece co él os máis repinicados encaixes do falar das fadas; e tén a mimosa dozura de Alberto Camino y-as churrusqueiras picardías de Benito Losada e de Aureliano J.

Pereira; e a voz enxebre da aldea, que poucos souperon recoller coma Valentín Lamas Carvajal e Manoel Leiras Pulpeiro, garda nos seus libros o cheiro arrecendente da terra en lentura e das noites *aluaradas*, d'esas noites tranquilas e solenes en que a voz do Acougo y-as pantasma do Medo andan cantando a caladiña canción do Silencio por entr'os soutos y-os piñeirales; noites que dan â campía neboeiros de brétemas y-esvaimentos de coores amortuxados, nos que parecen rebulir os trasnos das picareiras tradiçós aldeanas, fillas do misterio e nais da inxenuidade.

Un *Vento Mareiro* nol-o levou, n'unha d'esas remuiñadas en que se ven envoltas as almas inquedas que buscan hourizontes novos e saben e

poden mirar fito a fito ô lonxe; e alá se foi, arrempuado pol-as nobres ansias de buscar traballo honrado, xa que aquí non tiña máis que probeza santa. E alá, *No Desterro*, n'esa forxa onde se cravuñan as armas do máis sano galleguismo e do máis firme amor ô nativo chau, víuse unxido pol-as sagras maus invisibles da Saudade, que o colleu agarimosa no seu colo, bicouno solermeiriñamente con estremecementos virxinales, aquentouno co morno quentor da sua cariña de diosa sin corpo, acochouno moi acochadiño no seu leito d'espíñas e de froles, e fíxoo entrar no reino maxinario dos ensonos, pra adormentalle as fondas morriñas que se lle cravaban firentes no pensamento e no corazón, coma si quixesen arrincarlle a yalma e abafarlle os folgos.

E foi entón cando a Morriña que sintíu dentro de sí tomou forma im-

palpabre no seu maxín, encheuse axiña de raiolas de lus buligueira, e n'un esprendoroso estrelecer de alborada trunfante e groriosa saíu pra fôra en escachoantes borbollós de poesía, e voou con voo de aguiá, erguéndose hastr'os máis outos cumes da ispiración, e dende alí tivo un himno de gabanza e de alento pr'os modernos loitadores homildes, pr'os nosos irmaus gallegos que «pra redimir seus eidos», van ô conquerimento do traballo e do pan

¡lonxe, ben lonxe, onde o recordo morra,
onde a vista do vello campanario
y-a vós dos fillos non anube a yalma!

E co ese écsodo atafegante que pol-o ermo deserto das desilusións e dos desenganos emprenden á ducias, á centos, á milleiros, os que foron nados aquí,

a mansa aldea, frábica de escravos,
cobre as baixas do exército dos probes.

Y-estonces é cando él arde en san-

tas carraxes ô contemplar cómo rube
o Calvario o Cristo d'estes tempos,
levando

¡Noite diante dos ollos!
¡Noite no pensamento!
¡As brétemas da Dúbida!
¡Os pantasma do Medo!

E n'unha das arroutadas d'indina-
ción que sinte ô darse conta d'iste re-
baixante espectáculo en que a besta
humana se ceba carniceira na ovella
humana, cantou

a redención esquencida
y-o dor da Terra ferida...

ferida porque ve que os seus fillos se
lle van á onde Dios queira, deixándo-
lle as campías tristes, as aldeas aban-
donadas, as chouzas desertas, os la-
res fríos, as hortas ermas y-os pior-
nos valdeiros; ferida porque se atopa
aldraxada moitas veces pol-os mes-
mos que debían querela

¡Sempre nai, sempre Señora,
con leda ou cativa sorte;

preto e lexos; onte, agora,
mañán... na vida e na morte!

*
* *
*

Namorado verdadeiro da Terra, d'esta
terra que é imán dos nosos pensa-
mentos todos,

a dos seráns campesinos,
a dos brillantes orballos,
a dos queixumes dos pinos
y-as risadas dos carballos,

rógalle mimoso ô seu carriño que non
colla pra chan alleo, que o leve sem-
pre

por onde escoite
a fala doce e sentida
entre bicos deprendida
no colo de miña nai

Y-é que se lembra, sin dúbida, do
seu fidalgo e soñador Cambados, que
dorme deitado â veira do mar d'Arou-
sa, onde canta ô cair nas brancas
cuncas dend'as bicudas xerras,

o espadeiro morno, o roxo viño,
sangue do corazón da nosa terra,

que arrecende a mazáns y-a rosas bravas,
quence os peitos y-as almas alumea,
e sabe á bicos de mocíña nova,
aldeana e trigueira...

viño de sanguíñentas escumas, que
nas tardes de romaxe, no souto, ô pe
da ermida,

é a yalma do galán de verba maina,
de labradora e de viril maxeza,
que o mesmo se derrete coas rapazas
que arma sin máis nin máis unha quimeria.

E quer que ese viño amante e doce,

compañeiro das bolas de pan quente
y-as castañas asadas na lareira,

faga un milagre agora que os tempos
son chegados e hai sinais no ceo. E
por eso, pensando no porvir e poñen-
do todol-os seus amores no despertar
da raza, dille:

¡Encende os corazóns dos apoucados!
¡Prende lume nas almas, viño ceita!

porque él, coma fillo de bendición, fixo
voto de seguir pol-a ancha corredoira
do deber, sempre adiante, sin volvel-os
ollos atrás, e xurou,

Dereito ou torto,
sin máis alcuño ni achego,
doente ou san, vivo ou morto,
gallego... ¡soío gallego!

Y-así, cabaleiro do renovador Ideal
dos condutores de almas, guiador dos
que ô seu lado imos como simpres
devotiños pra cumprir tamén sincei-
ramente, homildosamente, a volunta-
ria oferta das nosas insignificancias,
puido pedir que postos todos en pe
«orredor da bandeira de Galicia»

cantémol-o dereito
á libertá da Terra,

«dispostos á non morrer sin loita»,
pra logo, n'un día grande, na hora
das grandes realidades supremas, po-
der berrar alto e forte:

¡A nosa Terra é nosa!

Vel-ahí porque Ramón Cabanillas
foi dendes d'os primeiros istantes o

poeta da Terra y-o poeta da Raza; foino porque leva a poesía na yalma y-o amor â terra no corazón; e por eso, porque entrou varilmente pol-a porta grande no tempo da fama, porque acupou o altar maor que estaba valeiro desque Rosalía, Curros e Ponal pasaron á sel-os *Santos da nosa Terra*, total-as campanas da crítica repinicaron á gloria, atoleiradas e algueireiras, cheas de ledicia, con unanimidade poucas veces igualada, repitando xubilosas co inmortal Curros:

¡Hosanna ô poeta que trai a boa nova!

E como poeta da Terra e poeta da Raza—¡non podería ser d'outra maneira!—sintíu todol-os acoramentos e todol-os acaloumiños da Saudade, feita Morriña, que é carne da nosa carne, alma da nosa alma e sangue do noso sangue, y-é toda a nosa vida mesma, porque está formada con anacos do Pasado, do Presente e do Por-

vir, y-está devanada no sarillo do Tempo co novelo mazaroqueiro dos nosos Recordos e co fío enguedellado das nosas Espranzas.

Non é cousa de meterse agora por entr'os vizosos prantíos que visten de gala o tarreo da Filoloxía, pra pescudar con máis ou menos fortuna si na palabra Saudade hai ou non hai un nisquiño de lusitanismo. ¡Qué máis ténl. Escomasí, o Miño, según axeitada espresión do vello patrucio de todol-os nosos herdos literarios e históricos, non é máis que o río dos nosos destinos, que nace en Galicia y-en Galicia morre, e rega coas suas augas campos irmaus por unha y-outra veira...

Por eso, decir Saudade ou decir Morriña é tanto coma decir alma da

nosa raza, nervo do noso pobo lonxe da terra, nudo forte que nos ata ôs paternos lares, sombra que vai de cote con nosco, musa compañeira dos nosos tropezos e dos nosos trunfos, das nosas amarguezas e das nosas alegrías.

A Saudade é pra nós coma unha nai agarimosiña e querendosa que tan pronto nos bate como tan pronto nos mima, e si agora nos fire ou nos manca, enseguida nos consola e nos cura agasalleira; e si un momento nos pôn cara esquiva e fosca, non sabe cómo comporse pra facernos axiña acariños acaloumiñantes.

A saudade é pr'os gallegos

enfermedá sin nome
que nos deixa co espírito encolleito...
doenza sin doores que nos calla o sangue,
e nos quita os folgos, e nos tolle os nervos...
proído de cóxegas
que nos escoce o corpo sin querelo...
mal misterioso da raza
que hastra nos abafa nos días acedos...

Anda sempre a Saudade tan con nosco y-é tan nosa cando nos vemos fortemente sacodidos pol-as xurdias mareiras da emigración, que se dixera que quer asulagarnos na lagoa sin fondo dos pensamentos magoantes ou que pretende envolvernos nas tépedas craridades da soñada felicidadá. Trátase d'un sentimento fundamente noso, froito dos máis grandes amores espiritoales â Terra, que leva xa moitos séculos de madureiro e deloiro e que chegou á adequirir cheiro, coor e sabor, tomando corpo e alma na copra popular que é todo un poema tenro e saudoso e que canta coma si fose un salaio de abafante cobizo:

Airiños, airiños, aires,
airiños da miña terra,
airiños, airiños, aires,
airiños, levaime á ela.

¿En qué idioma, en qué languaxe hu-

mano haberá un suspiro máis saloucante, máis íntimo, máis cheo de dozura, máis laiante de coitas que ese cantar dos cantares, ese amor dos amores que unha alma escura, viaxeira e cautiva, arrincou do seu ser pra choral-a Saudade y-a Morriña que levaba dentro de sí roéndolle as entranas?

Afirman algús escritores de renome e de sona que a Saudade é soio propia das razas débeles e dos pobos enfermizos e dexenerados. Pol-o que toca ôs gallegos, semellante afirmación entra na ringuileira das verbas valeiras de todo senso de realidade e ispidas de toda vestimenta de verdá comprobada.

A Saudade dalle ôs gallegos alento y-esforzo pr'as máis admirabres em-

presas. N'ela atopan sempre enerxía e varilidá pra levar á poleiro as máis patrióticas iniciativas; ela fai que na ausencia comulguemos todos na santa comunión da xuntanza das almas; por ela tén acotío culto efeutivo a relixión espirtoal da Terra; d'ela xurden istituções que son honra e argullo da Raza; ela dá corpo ás maores proezas y-ôs máis grandes heroísmos na segreda loita pol-o aforro, que é loita desesperada de vida ou de morte; gracias sean dadas á ela, alí onde haxa un fato de gallegos amantes dos pátreos eidos, alí está a forza y-alí está o trunfo; o trunfo esprendente dos nosos valemientos, mostra baruda das nosas condicións de masculinidá pra sel-os primeiros en todas partes e pra dar sensación do noso poderío e da nosa forteza nas sociedades esgrevias d'irmandade que na América son escola de enxebre galleguismo e que

non coñecen o esquencemento pra canto sea doado pra Galicia.

Sería, pois, unha verdadeira inxusticia non atallar o paso d'ese pecado d'herexía que dí que os gallegos somos unha caste débele e dexenerada; e sería en nós, ô mesmo tempo, unha vileza sin perdón negar o noso parentesco íntimo coa Morriña y-a nosa descendencia dereita da Nai-Saudade, da que somos lexítimos vinculeiros.

Por eso non poderá xamáis chamarse poeta gallego o que non seipa espresal-a Saudade, o que non-a leve dentro dos hosos, o que non acerte á comprendela y-á espricala, o que non-a sinta bulir rebuldeira pol-as veas, afervoándolle o sangue.

E por eso nas asoleadas hortas de regadío que forman o patrimonio poético da nosa Terra e da nosa Raza hai criadeira semente de Morriña, que xermola en doces baladas de infinitas va-

guedades que teñen un pouco da maina lus do luar, e hai primaveirales gromos de Saudade, que frolecen n'un rechamante desbordamento de coores e froitifican en sentimentales lirismos de fondas tristuras que fan sangral-as almas.

Tiña que ser así, ben o sabe Dios. O saudosismo dalle de cote â musa gallega os salmos laiantes e congoxosos das cotianas angurias, como o vento ll' empresta âs arpas bambeantes das carballeiras os musicales marmullos dos enredos das follas cando palican unhas coas outras nos prácedos anoiteceres.

Nas cordas sonoras de tod'a lira céltica xogan e brincan e choran e troulean total-as saudades que teñen nos nosos poetas actuaes unha uni-

dade grande dentro da variedade máis máis esprendorosa.

Védeo. A yalma fortemente gallega de Manoel Lugrís Freire canta as *soi-dades* que lle lembran a *escravitú* dos seus feiticeiros vales mariñáns, onde a *estadeiña* anda de noite pol-as aldeas preto dos *pazos*; sinte Antonio Noriega Varela, ese gran cantor da solemne maxestá *do ermo*, as sereas saudades da montaña aspérrima; ve-se Gonzalo López Abente collido pol-a saudade das *furnas* da costa brava, pol-a que él vai con fios de ouro, raiolas de lua e folerpas de neve tecendo as suas poéticas creaciós; doise Enrique Labarta Pose das soedades do *probe gaitero de Baio*; leva Xan Barcia Caballero as *brétemas* da saudade nas suas *Rimas*; envolve Antonio Valcárcel a sua saudade íntima nas risas das mozas, que non soen entender os enfermos do espírito; garda Vicente

Risco nos seus *poemas novos* a saudade d'unha pátreia grande que vai camiño da nova Atlántida; crava Alfonso Castelao o seu lápiz-aguillón en nós, fervendo en saudade pol-a cobizada redención do chau; fala o Marqués de Figueroa da saudade *das almas e dos corpos*, candos éstes se axuntan e aquélas se apartan; colle Euxenio Carré Aldao o carreiro longo da saudade ô verse alumeado pol-as *raíolas* do amor â terra no *camiño da vida*; pensa Farruco Tettamancy no que foron os castros, os menhires y-as penas abanantes, sintindo a saudade da grandeza do pasado; valeira Xesús San Luís a carraxenta saudade das tirrias nos seus versos *fidalgos*, vendo as falcatrúas que sofren os novos parias do curruncho nativo; recorda Manoel Amor Meilán a vella lenda que chora a saudade do noso meigo *alalaa*; pule Florencio Vaamonde os

seus versos *calaicos*, coma si sintise a saudade dos crásicos gregos, que estiveron nos nosos eidos e rubiron ô Pindo pra bebel-a inspiración nas augas do Ézaro; pôn Victoriano Taibo a saudade do agro gallego e da persoalidade labrega nos seus lumiosos decires mozos que teñen lumeradas de *agarimos e xenreiras*; busca Filomena Dato Muruais a meiciña da sua saudade entr'a paz virxiliana dos *follatos* campesiños; trócase en lostregos d'inspiración a saudade que alumea á Xerardo Alvarez Limeses; échese Roxelio Civeira de saudade cando lembra os falares inxeniosos e namorisqueiros da nosa mocedá aldeana; prende a saudade na musa de Xavier Montero total-as meiguerías da terra e total-as barudezas da raza; hai un fondo acougo de saudade nos versos de Xaime Quintanilla, feitos idea e feitos pensamento; teñen un deixo

picareiro de saudade as *ventureiras* visións gallegas de Ricardo Barros Pintos; pónse Roxelio Rodríguez Díaz *diante da porta*, pra recollese máis intimamente na santa saudade do lar e do agro; empréstalle a saudade á Emiliano Balás as engaioladoras mimosidades da nosa fala; pídelles Xan Fernández Merino á saudade os roucos brúidos do mar do Orzán—o namorado cantor da Cruña—pr'as suas *cántigas novas*; anda a saudade escorregándose acariñadora, por entr'os *saloucos* y-as *bágoas* de Nicolás García Pereira; rezuman saudade as *frangullas* de Xosé Rei González; consólase Xenaro Mariñas coas lembranzas que a saudade lle dá mentras está desterrado; esbara a saudade en cobizos de *rexurdimento* pol-as poesías de Antonio García Hermida; leva consigo Eduardo Lence Santar e Guitián a saudade das badaladas que

Ile recordan os seus tempos de neno; pasa agachadiña a saudade pol-a inspiración de Xosé Cabo Pastor; faise saudade da terra o amor á *Galicia* en Francisco Sánchez García; hai arrollos de saudade nos escomenzos poéticos de Manuel R. Posse; brilan os lostregazos da saudade nas *muxenas* de Amador Montenegro Saavedra; vai Farruco Porto Rei *vida adiante* recollendo a saudade que teñen os contos ouvidos ô pe da lareira nas enchoviscadas noites d'inverno, pra despertar en *Fermosinda* as ansias queimantes dos misteriosos namoramentos; derrete Evaristo Martelo Paumán a saudade nas suas *líricas*, onde re-xouban os *afillados do demo*; tén a saudade en Heraclio Pérez Placer as arrechouchadas dos cariños maternos y-os arrepiamentos das impresiós súpetas; afógase Alfredo Nan de Allaríz entre *fume de pallas*, e toma folgo de

saudade nos *recordos d'un vello gai-teiro*; renova Galo Salinas Rodríguez a saudade dos vellos tempos coa fa-zaña histórica da *torre de Peito Bur-delo*; anda a saudade de Xan Pla Zu-biri facéndolle piedosa compañía â *tola de Cobas*; deixa cair Manoel Lago González un orballo de saudade na hora brincadeira da *alborada* que anuncia o sol da verde Galicia; pousa Bernardo Rodríguez no poio da poe-sía a agarimosa carga da saudade que trai ô lombo nos amorriñados anos da emigración; debulla Farruco Sal-gado e López Quiroga en *poemas cur-tos* a fonda saudade dos seus sinxelos sentires; apesárase Francisca Herrera Garrido coas saudades que hai nas *sorrisas e bágoas das almas de mu-ller*, que andan á toutiñas no mundo como as *volallas na luz*; échese de cativas congoxas Aurelio Ribalta coa *soidade* das campías e dos agros que

lle fan latexar fortemente o corazón; cóbrense de saudade mística as *mágoas* que lle saen da yalma a Frai Samuel Eixán; alcende Lisardo Barreiro o lume das suas estrofas coa saudade que deixa no noso ser a *muller gallega*; atristécese Xosé Iglesias Roura coa saudade que coida ver na *vestal moderna*; fanse pasión as verbas de Antonio Villar Ponte na fogueira de saudade en que parece queimarse a *pátrea do labrego*; anágase Xosé María Moar en remansos de saudade vendo colgado e esquencido n'un curruncho da cociña o trouleador *pandeiro* que tanto se peneirou en romaxes e foliadas; axunta Salvador Cabeza León todol-os seus cariños na íntima saudade con que agarda o trunfo de Galicia; séntase Xavier Prado, Lameiro, *á carón do lume*, pra escoital-as churrusqueiras agudezas aldeanas e encherse de saudade pol-as nosas cos-

tumes vellas; esconde Avelino Rodríguez Elías a saudade no tesouro dos seus versos musicales que chegan ó corazón; métese Ricardo Frade Xiráldez pol-as empetoutadas congostas da saudade, pra ver cómo Xan labrego, coutivo da morriña, vai cara ás terras ñoradas, deixando aquí, nas veigas conecidas, un meigo ben de Dios; recóllese a saudade *íntima* de Francisco Alvarez Nóvoa na invernada do seu peito, sempre xiado; láíase Xosé Campos Núñez da saudade que sinten os fillos da Suevia que van *car' ó desterro*; rebule a saudade en Ramón Suárez Pedreira cando pensa nos *campos verdecetes* da sua patria; sigue Adolfo Mosquera esgurrichando a saudade que inda se garda no xerro das suas vellas *lembranzas*; alcóntrase Roberto Blanco Torres coa compañía agarimosa da saudade nas horas de *morriña* que pasa lonxe

dos seus eidos; rube Antonio Rei Soto hastr'as outuras da ispiración pra afundirse na saudade do *amor que vence ó amor*, e chega ô cume do *mosteiro de Ribas de Sil*, pra abafarse na saudade do eterno máis alá que dende alí enriba se adiviña e se divisa airoso no ceo, mentras por alá embaixo pasa o camiño real do progreso, furando montes, fendendo penedos, atravesando picoutos e sementando fartura e vida...

A Saudade nos poetas gallegos de hoxe, así nos poetas consagrados, que son lus de realidade, coma nos poetas novos, que teñen alumeos d'espranzas, é o rezo diario dos nosos amores a canto é noso; é o himno maxestoso e trunfal dos nosos sentimentos fondos; é a cántiga íntima que vai sempre con nosco cando nos imos da terra; é, n'unha palabra, a forza segreda que nos anima nos nosos traballos e que

nos dí a todas horas, pensando na
Terra,

Oremus
Laboremus.

* * *

E agora, xa que eu teño que poñer fin a estes dous actos académicos que pra gloria de Galicia e pra honra e argullo da Real Academia Galega celebramos n'este Pazo da Saúde, que é laboratorio das almas porque ô mesmo tempo que cura as doenzas físicas tamén precura satisfacel-as necesidades espirtoales, permitídeme que as miñas derradeiras palabras sean un canto de gratitú pra estes irmaus Peinador, que por lei da herencia e do sangue son unha representación viva de engadante simpatía e de compenetración co traballo,

e son ademáis encarnación lexítima d' amor â terra.

Pr'os que somos gallegos, e gallegos de corazón, o nome de Peinador tén que merecernos total-as consideraciós e total-as gabanzas e hastra todol-os agradecementos. Non solasmentes tivo a virtú de facer vir á Galicia á moitos que soio sabían de Galicia pol-a sona que de curral de vacas e de frágoa de segadores e de mozos de cordel tiña esta nosa meiga terra, sinón que inda quixo dar probas do seu fondo e sinceiro galleguismo, creando o Museo gallego de Pías, no que hai que entrar coa devoción con que s' entra n'un santuario homilde, n'unha d'esas ermidas pequeniñas que s' esconden entr'o prodixio dos nosos campos.

E pra compretal-a obra d' enxebriño d'aquel patrucio de verdá, traballador incansable e loitador firme,

que se chamou Don Enrique Peinador Vela e que soupo descubrir pra impeceadeira gloria sua a fonte santa d'este santo milagre de Saúde, o seu fillo D. Enrique Peinador Lines creou aquí o coro *Agarimos da Terra*, que con tanta mestría canta a nosa música popular, alegre unhas veces, tristeira outras, sempre soave e sempre doce, na que rebule tod' a yalma da nosa raza. ¡Quén nos dera en Galicia moitos Peinadores pra trocal-as nosas forzas mortas en forzas vivas!

Por eso n'esta ocasión memorable soio sei decirlle ôs irmaus Peinador: —¡Gracias, moitas gracias! ¡Dios vol-o pague!

ACABOUSE D' IMPRENTAR ESTE LIBRIÑO NOS

TALLERES TIPOGRÁFICOS DO DIARIO

EL NOROESTE,

DA CRUÑA,

O DIA PRIMEIRO DO MES DE SANTOS

DO ANO MCMXX.

Edición especial da Real Academia Galega
co gallo da recepción de Kathleen March
como académica de honra, 123 anos despois
do ingreso de Ramón Cabanillas
como membro numerario.

Balneario de Mondariz, 23 de setembro de 2023.

ISBN 978-84-17807-35-1

Depósito Legal C – 1496-2023

REAL
ACADEMIA
GALEGA

XUNTA
DE GALICIA

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE CIENCIA
E INNOVACIÓN